

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“

Господар Јованова бр.6, 32000 Чачак, Тел/факс: 032 340 960, 032 223 608
www.cacak-dis.rs e-mail: biblioteka@cacak-dis.rs

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

„ВЛАДИСЛАВ ПЕТКОВИЋ ДИС“ У ЧАЧКУ У 2014. ГОДИНИ

Било да их зову „кућама знања“, „памћеницама народа“ или „духовним хранилиштима“, библиотеке су од зачетка цивилизације стубови сваке културе и темељне институције државе. Народи који то забораве, или се оглуше о свој језик, писмо, наслеђе, у опасности су да буду избрисани из сећања света. Доминација силе и употреба културе за програме поробљавања народа и простора, нова је стратегија светских моћника у 21. веку, па су писани трагови једина, каква-таква тапија на оно што смо били, што јесмо и што је наше. Зато треба учити од оних којима је буџет за културу раван оном за војну индустрију (Аустрија), или по неколико процената националног дохотка, а улагања у институције приоритет. Сиромаштво никако не значи да треба да се одрекнемо онога доброга што нам је остало у наслеђе.

Закони који регулишу развој библиотечке, а однедавно проширени на библиотечно-информациону делатност, показују да су технолошке иновације најпре заживеле у библиотекама и да оне треба кроз електронско памћење и дигитализацију да заштите оно што је на папиру и невидљиво благо из фондова учине доступним и глобалним. Тај пут следи и Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ не чекајући да се склопе услови и дођу боља времена, јер места одлагању нема. Одговорност према културној баштини и светли примери из прошлости, обавеза је која се не сме занемарити и препустити случају. Препорука културној јавности је и песник Владислав Петковић Дис чије име библиотека носи и који је заједно са плејадом других стваралаца најбоља фотографија Чачка пред другима. Испуњавајући тај дуг, запослени у Градској библиотеци, али и читалачка породица од око седам хиљада суграђана, тражи већи удео у садашњини и правилнију расподелу.

Запослени у Градској библиотеци остварили су План рада за 2014. годину у потпуности: унапређена је основна делатност, рад на терену и на простору матичности, а то је број нових чланова и 213.000 прочитаних књига, часописа и периодике. Са услугама путем интернета, посетама књижевним вечерима, радионицама и изложбама, уз читаоце публикација које је Библиотека објавила, породица корисника Градске библиотеке нараста до цифре од неколико стотина хиљада. По тим параметрима Библиотека је најуспешнија чачанска фирма без обзира што је на буџету града и Републике. Планови усвојени на почетку године од Управног одбора и одборника Скупштине града су и премашени: Градска библиотека имала је прилику да наступи у више места у Румунији у програмима српске дијаспоре, промотивно крштење на 59. Сајму књига у Београду, реализује седам пројеката са којима је унапредила како делатност тако и опрему и основна средства, објави седам публикација и организује прикупљање докумената из Првог светског рата и приложи их Европеани као доказ о страдању и патњама српског народа. Уз испуњавање законом предвиђених обавеза (Закон о библиотечно-информационој делатности, Закон о култури) и од Министарства културе и оснивача поверених послова (Уредба о матичности, Закон о старој и реткој књизи, манифестација „Дисово пролеће“), Градска библиотека развила је широку лепезу културно-просветне делатности на терену, за млађу популацију и лица са посебним потребама, али и своје дугогодишње резултате изнела ван граница земље и културу средине показала као добар пример другима. Сагледавајући потребе локалне заједнице развијала је и допуњавала свој програм и била свуда где су њени корисници. Библиотека је и даље једина културна установа која своју делатност обавља на територији

Библиотека је и даље једина културна установа која своју делатност обавља на територији Моравичког округа, ангажована је у граду и селу, ради по радном времену, од 7,30 до 19 часова, шест дана у недељи, а при том има знатно мање запослених од потреба. Како се планови оснивача да се почне са адаптацијом бившег Дома војске нису остварили, Градска библиотека очекује с пуним правом решавање проблема простора (и других) и већу бригу друштвене заједнице за ову установу.

ФИНАНСИРАЊЕ БИБЛИОТЕКЕ

Извори финансирања рада и програма Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачку су буџет града, буџет Републике Србије кроз пројекте Министарства културе, сопствени приходи и донације. Установа је располагала са 31.755.000 динара. Остварена добит је 47.654,49 динара. 28.801.000 су средстава града Чачка (90,70%), из буџета Републике 1.876.000 динара (5,91%), од донација 253.000 (0,21%) и остала средства 757.000 динара (2,38%). Укупни расходи Градске библиотеке у 2014. години су 31.425.000 динара. Стање средстава на текућем рачуну установе 31. децембра 2014. године износило је 330.000 динара (пословни фонд 282.000 и добит која се преноси з 2015. годину 48.000 динара)

Из буџета локалне заједнице Библиотеци је пренето укупно 28.801.209,91 динар што је мање за 2.712.754,68 динара (8,61 посто) него у 2013. години. Планирана средства утрошена су за плате, сталне трошкове, одржавање опреме и програме установе у износу од 96,38 процената. Средства Министарства културе за више пројеката износила су 1.866.286 динара, 173.000 су донације од Народне банке Србије, 20.000 од Чачанске банке а.д. као и 127.897 динара од физичких лица за штампу монографије о Милени Чубраковић. Остварени приход Библиотеке је 395.797,92 динара, 214.754 је неутрошена добит из претходних година и 146.869 су средства од рефундације за боловања. За зараде запослених исплаћено је 22.833.847 динара (79,28 %), а просечна зарада у установи са 17 радника са ВСС и 12 других квалификација износила је 40.698 динара. За набавку књига, опреме и реализацију програма утрошено је 3.895.005 динара или 13,52 посто од укупних средстава пренетих од стране градаког буџета. Ова средства су умањена у поређењу са 2013. годином за 1.758.738 динара (31,11 %). Карактеристично је да је за набавку опреме и намештаја из буџета града уложено 150.000 динара, а Библиотека је из републичког буџета обезбедила 576.000 динара и уложила у основна средства (20,63 према 79,23 %). За услуге по уговору (штампа, стручне услуге за „Дисово пролеће“ и др)) из буџета Чачка издвојено је 1.116.000 динара, из републичких средстава 815.000 динара и 133.000 динара из осталих извора.

Министарство културе суфинансирало је, или у потпуности финасирало, седам пројеката Градске библиотеке у 2014. години као и рад матичне службе са укупно 2.148.850 динара. Од добијених средстава искоришћено је 1.876.286 динара, а буџету Републике враћено је на крају године 282.564 динара. За рад матичне службе Библиотека је према приложеном плану рада Министарству, добила 570.000, а искористила 486.232,32 динара. За пројекат „Заштите и дигитализације библиотеке целине Јована Давидовића“ добијено је 195.000, а потрошено 194.441,27 динара. Штампање 20. броја стручног часописа „Глас библиотеке“ Министарство културе помогло је са 200.000 динара, а утрошено је 120.450 динара. Пројекат „Дигитализације аудио визуелне грађе“ финасиран је са 100.000 динара, утрошено је за набавку сторица и друге опреме 99.546,02 динара. Донација Народне банке Србије од 173.000 динара послужила је Библиотеци као основ да код Министарства културе конкурише са пројектом „Рачунари говоре“ са слепе и слабовиде, за чију реализацију је добијено 185.000 динара. За набавку два рачунара и друге опреме утрошено је 179.512,38 динара.

Манифестацију 51. „Дисово пролеће“ Министарство је суфинансирало са 330.000 динара. За штампу публикација (часопис „Дисово пролеће“, књигу лауреата Јане Алексић, каталог и изложбу) и друге стручне услуге потрошено је 323.359,71 динар. За пројекте којима је обележавано 100 година од почетка Великог рата, Градска библиотека је

конкурисала са рукописом за књигу „Краљев библиотекар“. За откуп рукописа и штампу књиге која је обима 230 страна, у тврдом повезу и тиражу од 600 примерака, добијено је 499.250 динара, а утрошено 405,412 динара. На рачун буџета града уплаћена су и средства у износу од 69.600 динара које је Библиотека добила од продаје својих издања кроз откуп књига Министарства културе. Овај новац утрошен је за набавку основних средстава установе у износу од 67.327,81 динар чиме су радници Градска библиотека још једном потврдили колико им је стало до напретка делатности којом се баве. Учешће републичког буџета треба увећати још за 820.000 динара колико је Градска библиотека добила за набавку књига кроз откуп (набављено 1.471 публикација).

Средствима добијеним од пројеката и за матичну службу финансирана је углавном основна библиотечко-информациона делатност, издавачка делатност, набавка опреме и другог материјала, као и текуће одржавање опреме. То је омогућило Библиотеци да обогати опрему и побољша услове рада, одржи ниво услуга, чак их и прошири, стручно едукује библиотекаре и објави седам публикација.

Буџет установе увећан је за 25.000 динара намењених за суфинансирање летњих креативних радионица, а донација од 127.897 динара добијена од пријатеља из Италије сликарке Милене Чубраковић и намењена за штампу публикације о њој, биће реализована у 2015. години.

ПРОСТОР, КАДРОВИ И ОПРЕМА

Простор који користи Градска библиотека у две физички одвојене зграде и број стручних радника остао је непромењен! Учињен је незнатан напредак додељивањем Библиотеци 54 квадратна метра простора које је у Дому културе користила Туристичка организација и израда главног пројекта за адаптацију и доградњу бившег Дома војске за потребе ове установе, али због недостатка новца и преусмеравања финансија за отклањање последица од катастрофалних поплава, стало се са овом инвестицијом у коју је укључено и Министарство културе. Дугогодишњи проблеми са простором, недостатак депоа, читаоница и услова за рад, представљају кочницу развоја ове установе која уз то обавља матичне функције за Моравички огруг и најзначајнији је локални сервис грађана. Укупан простор са којим располаже Градска библиотека је 821 метар квадратни (од тога 152 м у четири огранка) што чини само 25 посто од прописа који предвиђа Правилник о националним стандардима. Град Чачак и 57 насељена места са 114.809 становника треба да има библиотеку са 3.220 метра квадратних корисног простора, односно за сам град 2.263 квадрата, предвиђа Правилник, а ова примедба оснивачу стоји и у извештају о надзору Народне библиотеке Србије који је обављен 1. октобра.

У 2014. години знатно је обновљена опрема у Библиотеци захваљујући средствима Министарства културе из више пројеката у износу од 576.000 динара и 150.000 динара опредељених у буџету града. Набављено је 10 метара металних полица за периодичне публикације, 24 дужних метара полица за књиге, комода за ДВД и ЦД, два радна стола, шест дактило канцеларијских столица и један орман. Од опреме купљено је четири рачунара, један скенер, један штампач, дигитални фотоапарат, један сервер (45.599 динара), три хард диска, две латиничне тастатуре, апарат за пластификацију, софтвер за синтезу текста за српски језик (два комада) и читач екрана за слепе (софтвер и читач су донација Народне банке Србије). За књиговезницу набављен је књиговезачки нож, преса, бушилица и други алат. Окренуте су просторије у објекту Библиотеке у Господар Јовановој број 6., отклоњени недостаци у заштити радника, опреме и објеката од евентуалног пожара, тапацирано 30 столица за читаоницу и одржавана у исправном стању текућа мрежа рачунара и опреме.

У Градској библиотеци на неодређено време запослено је 26 радника, а троје ради на одређено време. На стручним пословима ради 18 запослених са високом стручном спремом (један радник је замена породиље) и пет са средњом, од којих 22 имају положене стручне испите и одговарајуће лиценце. Квалификациона структура запослених је повољна и изнад републичког просека у јавним библиотекама, али је број извршилаца и стручних радника недовољан. Стандарди налажу да на 6.000 до 8.000 хиљада становника буде запослен један библиотекар (ВСС) и један књижничар (ССС). Чачанска библиотека у том случају требала да има 32 библиотечко-информациона радника, а има само 22 што представља 62,5 посто од стандарда. Ови стандарди су за основну, библиотечко-информациону делатност, а како Библиотека има још доста поверених послова (манифестација „Дисово пролеће“ и др) то је још драматичнија ситуација. С обзиром на раздвојеност објеката које користи у граду, огранке на терену, богат фонд књига, значајно културно наслеђе, број корисника, указује да се кадровима мора поклонити већа пажња уколико оснивач жели да сачува ову установу и омогући јој функционисање и развој. Број извршилаца у Библиотеци није повећаван десет година, чак је смањен законском немогућношћу да се једно место попуни одласком радника у пензију. У 2014. години Библиотеци као буџетској установи било је онемогућено да конкурише за јавне радове и стручну праксу и да привременим ангажовањем незапослених лица делимично поправи акутан недостатак кадрова. Библиотека запошљава на одређено време једног инвалида рада, а сва лица која учествују у реализацији разноврсних културних програма ангажују се посредством агенција.

ЧИТАОЦИ И КОРИШЋЕЊЕ КЊИЖНОГ ФОНДА

Читалачка породица Градске библиотеке увећана је у 2014. години за 566 члана и броји 6.766 лица, 5.559 у централној установи у граду и 1.207 на терену. У Одраслом одељењу уписано је 3.316 чланова, у Дечијем 2.243, одранку у Мрчајевцима 369, у Заблаћу 434, Прељини 280 и Пријевору 124. Бесплатно је учлањено 910 предшколаца, као и 2.316 основаца који плаћају чланарину 300 динара. У библиотеку је уписан 881 средњошколац, 341 студент, 36 радника, 1.146 службеника, два пољопривредника и 1.134 других занимања.

У одељењима у матичној библиотеци у граду и у четири окранка услужено је 84.847 корисника, од чега књигама 80.743, а новинама и периодичним публикацијама 4.104 лица. Одељење за Одрасле читаоце у току године посетило је 43.412 грађана, Дечије 16.929 предшколаца и основаца, Научно 4.075 студената и истраживача, Завичајно 349, огранак у Заблаћу 7.525 корисника итд.. У 2014. години читаоци су прочитали 193.714 књига (у 2013. прочитано је 181.541 књига) и 19.863 периодичне публикације. Коришћено је 390 часописа (из Завичајног одељења 90 и Одељења периодике 261), као и 19.473 наслова новина (у читаоници за дневну штампу 15.750 и из Завичајног одељења 3.723 јединице). Укупно је коришћено у Библиотеци 213.577 библиотечких јединица грађе што је за 9.000 више него у 2013. години. Најфреквентније је Одељење за одрасле читаоце где је издато 121.613 књига, највише наслова стране литературе (81.146) и 26.877 јединица домаће књижевности.

Фонд књига Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ броји 155.216 публикација, 528 наслова часописа и 151 наслов новина и листова (у 2013. било је 151.285 књига). Књиге су распоређене по одељењима: Дечије 15.717, Одрасло 68.510, Завичајно 12.453, Научно 16.477, Заблаће 5.494, Мрчајевци 7.595, Пријевор 4.074, Прељина 4.123, Покретно 769, Марксистичко 756, легат Синеше Пауновића 1.404, библиотека целина Јована Давидовића 2.413, библиотека целина Миливоја и Божидарке Филиповић 1.779 (делимично унет), Стара и ретка књига 95. У електронски каталог унето је 75.649 записа, односно 141.680 књига. Уз 5.842 приновљене књиге и 696 сликовница (укупно 6.538), у фонд је враћено из књиговезнице још 882 прекоричене књиге. Сем тога укоричено је 50 комплета периодичних публикација (Политика, НИН, Спорт и др) и смештено у депо листова и часописа. Број

прочитаних књига по становнику општине је 1,68, а проценат обухваћености чланством у Библиотеци је 5,89 посто. Градска библиотека не испуњава одредбе Правилника о националним стандардима (Службени гласник РС бр.39/13) по коме свако насељено место са више од 1.000 становника, а у чачанској општини их је 12, треба да има стационарну или покретну библиотеку, па према извештају о надзору Народне библиотеке Србије обављеном 1.октобра 2014. године библиотечке услуге може да користи 69,98 посто становника, док за око 35.000 грађана или 30 посто, књига није доступна. Обрт књижног фонда је 1,25. Ови параметри су испод прописаних стандарда за јавне библиотеке, где обухват становника чланством у библиотеци треба да буде 10 посто за наше услове, а обрт фонда два, али су изнад просека који се остварује у земљи (0,64). Веће присуство књиге на терену и проширење мреже огранака могуће је оснивањем покретног фонда и обиласком већих насеља библиобусом, а таквих примера већ има у земљи. Законска обавеза Скупштине града је да омогући приближно једнаке услове свим грађанима на знање и књигу, без чије помоћи и учешћа Библиотека не може да испуни предвиђене стандарде.

У анализи попуне књижног фонда за период 1996-2013. година коју је вршила Народна библиотека Србије, Градска библиотека приновила је 98.117 књига (72,68%) док је према стандарду требало да набави 135.000. Заостајање у обнови фондова, опреме и адекватног простора, као и повећање кадрова који ће пратити савремене технологије и захтеве корисника, онемогућавају библиотеке да врше своју законску функцију чиме се угрожава сама бит културе и национални идентитет.

СТРУЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Стручно одељење је централно место сваке јавне библиотеке у којима почиње „живот“ књиге и где се након година употребе њихов пут завршава. У Стручно одељење сливају се све нове публикације, обрађују по законима струке, распоређују по одељењима, али и врши расход и искњижаваће дотрајалих и израубованих наслова. Упркос бројним потешкоћама које су пратиле набавку књига у 2014. години због ограниченог буџета, али и увођења јавних набавки мале вредности за износ већи од 400.000 динара на годишњем нивоу за куповину публикација, обимне администрације и дугог рока чекања на њихову испоруку, Стручно одељење Градске библиотеке “Владислав Петковић Дис” увело је и обрадило укупно 6.443 књиге. Истовремено је одбачено 2.628 библиотечких јединица, углавном из огранака у Прељини и Пријевору, које су приликом уношења фонда у електронски каталог због оштећења и похабаности избачене из употребе. Процењена вредност отписаних публикација је 26.280 динара. Највише излучених књига је из Покретног фонда (1.067), Одраслог (825) и огранка у Прељини(577). Одлуку о расходу донео је Управни одбор библиотеке.

Статистика показује да су радници одељења професионално одговорили на све задатке струке. Набављене публикације су стручно класификоване и распоређене по одељењима: Одељење за одрасле читаоце - 2.889 књига, Научно – 485, Дечје – 874, Заблаће – 427, Мрчајевци – 341, Прељина – 393, Пријевор (По) – 474, Покретни фонд (Пф) – 31, Марксистички фонд – 4, Страна књига – 1, Стара и ретка – 11 и Завичајни фонд – 34.

Куповином је набављено 2.000 књига. Путем поклона библиотека је обогатила фонд за 4.135 наслова. Кроз откуп Министарства културе (820.000 динара) фонд је попуњен са 1.471 примерком нових књига из издавачке продукције 2013. године. Иако је стандард за обнову фонда Градске библиотеке 7.500 публикација годишње, принова од 6.443 књиге је добар резултат и Чачак је у врху лествице градова који обезбеђују значајна средства за куповину књига за библиотеку.

Електронски каталог чачанске библиотеке броји 75.649 записа (141.000 књига), а у 2014. години је унето у електронску базу 21.592 записа. Од овог броја радници Стручног

одељења унели су 17.800 записа (Наташа Кривачевић Поповић – 7.790, Снежана Планић – 6.604, Бранислава Видојевић – 3.406).

Током године сем што је вршен унос нових публикација у електронски каталог НБС, завршен је унос Научног фонда (5.071 запис) у узајамну електронску базу, а унети су и фондови књига огранака у Пријевору и Прељини и Марксистички фонд. У електронски каталог делимично је унет Покретни фонд и изузетно вредне старе и ретке књиге за које важе посебни стандарди и законска регулатива.

У 2014. години започет је рад на уносу вредног легата Миливоја и Божидарке Филиповић који је проглашен за културно добро од великог значаја за културу Републике Србије, а смештен је као посебна целина у Научном одељењу. Из легата је до краја године уведено 677 наслова, од чега 56 књига улази у категорију старе и ретке књиге. У истом периоду уведена је збирка Старе и ретке књиге из других фондова (укупно 60 наслова према инвентару за Стару и ретку књигу и 20 наслова које припадају фондовима Одраслог и Научног одељења). Уведено је из легата Филиповића 67 адлигата, у оквиру којих се налази 119 привезаних дела. О како важном фонду је реч казује чињеница да су многе од књига сачуване само у неколико примерка у највећим библиотекама Србије (Матица Српска, НБС, Универзитетска библиотека у Београду), а има публикација које поседује само чачанска библиотека. Изузетно богатство фонда Градске библиотеке доказује и око 900 до сада креираних записа за електронски каталог НБС, што значи да се ове публикације први пут региструју и видљиве су у бази, а извештајан број поседује само чачанска, или мали број других библиотека.

У Стручном одељењу пет радних дана ради само виши библиотекар Наташа Поповић, виши књижник Снежана Планић ради четири дана, а књижник Бранислава Видојевић на пословима у одељењу ради три дана у седмици, а два дана у огранку у Мрчајевцима. Бранислава Видојевић стекла је лиценцу за *Употребу програмске опреме за инвентар* у Народној библиотеци Србије. Радници Стручног одељења присуствовали су семинарима на теме: *Информатичко описмењавање старијих лица* и *Развојна библиотерапија као вид промовисања креативног читања*. Радници одељења обављају и друге стручне послове према потребама установе (замена у одељењима, набавка књига, креативне радионице). Наташа Поповић је члан редакције „Гласа библиотеке“ и преводилац на немачки језик текстова за публикације које издаје Градска библиотека.

ЗАВИЧАЈНО ОДЕЉЕЊЕ

Стручне послове у Завичајном одељењу чачанске библиотеке обављају Оливера Недељковић, виши библиотекар, Тијана Мутавцић, библиотекар МА (запослене на неодређено време) и Тамара Јанковић, дипломирани библиотекар МА (на одређено време).

Фонд одељења увећан је за 614 монографских публикација, 15 часописа, 20 школских листова и пет наслова новина. Набавка за Завичајно одељење вршена је уз стално праћење издавачке и штампарске продукције, а захваљујући бројним штампаним и електронским изворима информација, библиотекари су настојали да ретроспективном набавком попуне празнине начињене у претходном периоду.

Приновљене публикације набављене су: куповином (34), разменом (1), поклоном (240), обавезним примерком (334), а 5 публикација су издања чачанске Библиотеке, тако да у Завичајном одељењу сада има 12.333 књиге.

У току године инвентарисано је 99 годишта часописа и новина (њихов укупан број је 1.374), 42 нова рукописа (укупно 1.999), 137 позивница и програма (укупно 4.357), 113 плаката (укупно 4.601), а збирка новинских исечака богатија је за 1.068 библиотечке јединице из 27 различитих група (укупно 36.552). Последњих година Библиотека интензивно прикупља и преснимава видео материјал и фотографије истакнутих појединаца и догађаја који су обележили историју чачанског краја. Приновљено је 1.085 фотографија, па фонд Завичајног одељења Градске библиотеке располаже са укупно 7.756 фото јединица.

У електронску базу унето је 832 монографске публикације (98 сликовница), 519 јединица периодике и 427 некњижне завичајне грађе. У COBISS базу унето је укупно 1.778 записа – 1.164 јединица из старог фонда и 614 новоинвентарисаних јединица. Унето је укупно 1.694 записа, од чега је 582 новокреарана (Оливера Недељковић креирала је 203 записа, Тамара Јанковић 366 и Тијана Бежанић 13). Исправљено је и допуњено 5.316 записа.

Почетком године започет је унос старог фонда некњижне грађе који до сада није инвентарисан: стручно је обрађен 281 плакат и 146 фотографија и разгледница. За почетак 2015. године планира се покретање нумератора за некњижну грађу како би се нове јединице директно уносиле у COBISS базу. Обрада специфичне завичајне грађеја базирала се на темељној стручној и предметној обради, како би се повећала информативност електронског каталога. Приликом обраде консултовани су многобројни приручници и књиге да би се дошло до што потпунијих података, нарочито при обради фотографија и разгледница, док је за обраду плаката углавном коришћен Интернет као главни извор информација. Из фонда монографских публикација Завичајног одељења издвојене су све серијске публикације претходних деценија увођене као монографске, извршило преинвентарисање и омогућила каталожка обрада у COBISS.SR бази. Њихов број је око 207 јединица.

С обзиром да је крајем 2013. године Библиотека целина Јована Давидовића проглашена за културно добро од великог значаја за Републику Србију, покренута је иницијатива за дугорочну заштиту. Прегледане су све публикације, издвојено и евидентирано око 800 јединица са физичким оштећењима, а након добијања средстава од Министарства културе за дигитализацију и заштиту овог фонда (195.000 динара) израђене су посебне фасцикле од неутралног папира у које се јединице грађе стављају ради спречавања њиховог даљег пропадања. На овај начин заштићено око 350 публикација, а заштита и конзервација биће настављене и наредне године. Издвојене су и предложене старе и ретке књиге, као и друге вредне публикације, чије стање захтева конзервацију и рестаурацију.

За дванаест месеци 367 корисника потражило је услуге у Завичајном одељењу. Коришћено је укупно 4.697 јединица грађе: 884 књиге, 3. 813 новина и часописа и 177 јединица некњижне грађе. Пружено је 16 референских услуга. Одељење су посетили ученици три основне школе (укупно 78 ученика), при чему су упознати са значајем Завичајног фонда за очување локалног наслеђа и истраживање друштвених и културних прилика.

Библиотекари Оливера Недељковић и Тијана Мутавцић припремиле су 15. изложбу "Штампана реч," на којој је представљено чачанско издаваштво у 2013. години. Поставком је била обухваћена чачанска издавачка продукција коју је чинило 414 књига и 26 серијских публикација у издању 34 издавача, а 13 публикација су биле ауторска издања. Изложбу, коју је пратила видео ретроспектива ове традиционалне манифестације од 2000. године до данас, отворио је 11. фебруара 2014. године у Галерији Народног музеја у Чачку мр Владимир Димитријевић.

Оливера Недељковић представила је рад Завичајног одељења на *Округлом столу о завичајним одељењима*, одржаном у Народној библиотеци у Пријеполу 23. априла 2014. године и присуствовала је Округлом столу у Народној библиотеци „Димитрије Туцовић“ у Лазаревцу, одржаном на тему *Улога дечијих одељења јавних библиотека у остваривању права деце на читање* 17. септембра 2014. године. Написала је рецензију за књигу *Нађени одблесци : прилози за биобиблиографију Драгослава Грбића*, аутора Марије Орбовић, а њен рад *Прилози за биобиблиографију Драгослава Грбића – светлост за будућа читања* представљен је 14. новембра 2014. године на 19. Сусретима библиографа у Инђији. Аутор је пет предлога за *Књигу недеље* и два текста за *Завичајне колекције* на сајту Библиотеке. Објавила је два текста у листу *Дисово пролеће* и припремила рад о Библиотеци целини Јована Давидовића за *Глас библиотеке* бр. 20. Написала је конференсу за завршно вече 51. Дисовог пролећа, водила шест литерарних радионица у оквиру *Лета у библиотеци* и учествовала у припреми изложбе *Библиотечке маистарије*. Од октобра 2014. године континуирано

осмишљава и са Аном Станојевић, библиотекарком Дечјег одељења, води књижевну радионицу чији су полазници најмлађи корисници Библиотеке.

Тамара Јанковић присуствовала је *Округлом столу о завичајним одељењима*, одржаном у Народној библиотеци у Пријеполу и написала један приказ књиге за сајт Библиотеке.

Тијана Мутавцић припремила је изложбу *Чудесна реч Вилијама Шекспира* поводом 450 година од пишчевог рођења, која је отворена 23. априла 2014. године у просторијама Библиотеке и написала један приказ за *Књигу недеље* и превела резимеа 18 радова за часопис *Глас библиотеке* на енглески језик.

Библиотекари Завичајног одељења приредили су текућу библиографију чачанске издавачке продукције за 2013. годину за часопис *Глас библиотеке*, активно су учествовали у пројекту „Мобилизација сећања”, одржаном 12. децембра 2014. године под покровитељством *Еуропеане*, радећи на пријему посетилаца и каталогизацији донетих предмета.

МАТИЧНА СЛУЖБА

Градска библиотека "Владислав Петковић Дис" врши функцију матичности у Моравичком округу у четири општинске библиотеке са осам огранака, 44 школске библиотеке (34 основне и 10 средњих), три специјалне и у једној библиотеци општег типа у установи. У Матичној служби раде два библиотекара са високом стручном спремом којима су поверени послови стручног надзора, унапређења библиотечко-информационе делатности, као и послови надзора и заштите старе и ретке библиотечке грађе у општинама Чачак, Горњи Милановац, Ивањица и Лучани.

Током 2014. године радници матичне библиотеке посетили су 156 пута библиотеке у Округу. У чачанској општини обављене су 142 посете, а у лучанској осам посета ради вршења стручног надзора и културно-просветне делатности. У горњомилановачким библиотекама обављено је четири надзора док су у ивањичкој општини обављене две посете и уредно достављени записници школама, надлежном министарству и Народној библиотеци. У матичној установи организовано је 140 сати обуке за око 100 библиотечких радника из Округа, а стручне информације пружане су и телефоном. За полагање стручног библиотечког испита у Народној библиотеци Србије припремљен је један кандидат са ВСС из библиотеке "Браћа Настасијевић" из Горњег Милановца. Старајући се о обавезном стручном усавршавању запослених у библиотечко-информационој делатности, које је предвиђено актуелним законским и подзаконским прописима у овој области, Матична служба је организовала два једнодневна акредитована семинара за 103 библиотекара и просветна радника из Моравичког округа. Семинар "Развојна библиотерапија као вид промовисања креативног читања у библиотеци" (предавач Јелена Митровић, НБС), одржан је у марту, а у септембру семинар на тему "Упознајте се са виртуелним светом рачунара-информатичко описмењавање", на коме су предавачи биле Беба Станковић, Татјана Јовановић-Негоицић и Рената Минић из НБ "Илија М. Петровић" из Пожаревца. Радници Службе били су суорганизатори и предавачи на два радна састанка Подружнице ДШБ Србије одржана за 70 школских библиотекара Моравичког округа. Дубравка Илић била је предавач на два акредитована семинара за школске библиотекарке у Чачку и у Ваљеву, а аутор је и стручног рада "Ризница знања и место хуманог одрастања" за приручник за школске библиотекарке "Од осмеха до рачунара", чији је издавач Градска библиотека. Оба радника Службе учествовала су на стручном скупу у Лазаревцу, а похађали су и четири акредитована семинара у Београду и Чачку.

Матична служба је спровела конкурсе за литерарне радове расписане у оквиру 51. „Дисовог пролећа“, на које је из 28 основних и средњих школа Округа стигло 294 рада, и организовала доделу награда ауторима најбољих радова. На 26. Међународни фестивал хумора за децу у Лазаревцу (септембар 2014.) Служба је послала ликовне и литерарне радове предшколаца и основаца, чији су аутори освојили више награда у различитим фестивалским

категоријама (Заблаће, Мрчајевци, Качулице), а Градска библиотека је проглашена апсолутним победником ликовног дела Фестивала.

Више од 350 младих пратило је свечане програме доделе награда најбољим читаоцима за 2013. годину које су радници Службе припремили у сва четири огранка на терену, где су током 2014. реализовали и око 200 креативних радионица са предшколцима, вртићима и ђацима. Библиотека је организовала гостовања шест писаца за децу: Лидије Николић, Слободана Станишића, Бошка Ломовића, Дејана Алексића, и у оквиру програма "Стихобус" Мирка С. Марковића и Милоја Радовића.

Креативним радионицама које су реализовали радници Матичне службе и програмима у чијој је организацији учествовала, обухваћено је око 4.000 младих из десет вртића, 25 осмогодишњих и четвороразредних школа са сеоског и градског подручја чачанске општине, као и из шест чачанских средњих школа (200 средњошколаца пратило је предавање проф. др Бошка Сувајџића на тему "Вук Караџић-језик и писменост").

Служба је учествовала у реализацији једнодневних програма који је као део пројекта "Мобилизација сећања" под покровитељством "Еуропеане 1914-1918", организовала чачанска библиотека. Радници распоређени на матичне послове раде у огранцима у Прељини и Заблаћу, као и друге стручне послове. Дубравка Илић, виши библиотекар, поседује лиценцу за рад у програму COBIS у чију је узајамну базу података унела 790 записа. Директор библиотеке прогласио је Дубравку Илић за најбољег и најангажованијег библиотекара у 2013. години.

Матична служба израђује програм рада, тромесечно шаље извештаје о раду Министарству културе и Народној библиотеци Србије, као и извештај о раду на годишњем нивоу, а записнике о надзору и предлоге мера за отклањање неправилности шаље и свакој школи и библиотеци чији је рад био предмет стручног прегледа. Радници Службе су у електронску базу МБС унели више од 3.600 података о пословању 52 библиотечке јединице у Округу. Министарство културе у 2014. години суфинансирало је делатност матичне службе Градске библиотеке са 570.000 динара.

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ОДРАСЛЕ ЧИТАОЦЕ

Позајмно одељење за одрасле читаоце најпосећеније је одељење Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“. У овом Одељењу у 2014. години уписано је 3.316 корисника, 515 више него годину дана раније. Самим тим и број услуга је повећан: услужено је 43.412 лица, 5.475 више него у 2013. годину. На читање је позајмљено 121.613 књига, 13.679 више него у претходној години, што је податак који обара тврдњу да је књига у кризи. Међу корисницима услуга Библиотеке најбројнији су службеници (1.059), средњошколци (857), студенти (332) и друга занимања (1.059). Годишња чланарина за запослене је 600 динара, а за студенте и средњошколце 400 динара. Право на берсплатан упис имају добровољни даваоци крви, одлични ђаци, лица са посебним потребама, а од 2014. године и незапослена лица и суграђани старији од 65 година. Бесплатним чланством награђено је 600 одличних средњошколаца. Овим повластицама Градска библиотека настоји да помогне суграђанима без посла и пензионерима да се због тешке материјалне ситуације не одрекну књиге, али и да награди младе и хумане људе.

Чачани су прочитали, као и ранијих година, највише књига из белетристике, чак 81.146 публикација, али и 26.877 књига из домаће литературе. Овако великој посећености доприноси богат књижни фонд, праћење издавачке продукције и благовремена набавка награђених и актуелних публикација, као и професионалан рад библиотекара. Фонд Одраслог одељења богатији је за 2.889 нових наслова: куповином је набављено 1.319 књига, а разним врстама поклона, где се убрајају и публикације одабране из откупа Министарства културе, 1.570. И у набавци књига највише је наслова иностране литературе (1.105) насупрот 798 публикација домаће продукције. Посебно је обогаћен фонд историјске књиге због

повећаног броја издања поводом Првог светског рата, па је ова група са географијом и библиографијом увећана за 303 наслова. Због дотрајалости расходовано је 825 књига.

Из области филозофије, естетике и психологије издато је на коришћење 3.872 књиге, из религије и теологије 961, из друштвених наука 2.431 публикација, из области природних наука 323 књиге, примењених наука 1.325 што је скоро двоструко више него у 2013. години. Коришћено је 385 публикација из области уметности као и 3.230 наслова из области биографије, историје и географије, што је такође много више него у претходној години.

Најактивнији корисници књижног фонда овог Одељења били су службеници, њих 16.588 је позајмљивало књиге на читање, следе: средњошколци 9.074, студенти 4.024, пензионери 7.101, основци 453 и 157 радника у непосредној производњи. Књигу као лек позајмило је и 4.590 незапослена лица. Опоменуто је 2.000 корисника који су прекорачили време за враћање позајмљених књига. Аутоматизација и електронско задуживање помажу радницима Библиотеке да књиге не остају код читалаца много дуже од дозвољеног рока враћања. Четири радника Одељења контролише и рад Интернет клуба који дневно посети око 50 читалаца, што на годишњем нивоу износи близу 5.000 услуга (услуге су бесплатне).

Одељење за одрасле читаоце организовано су посетили ученици Медицинске школе, Гимназије, Прехрамбено-угоститељске, Машинско-саобраћајне, Техничке и Економске школе. Око 500 ученика и 20 професора информисани су о књижном фонду и раду одељења и погодностима за колективни упис. Остварена је сарадња са Окружним затвором, прихватилиштем *Сигурна кућа* и са Установом за дневни боравак деце ометене у развоју *Зрачак*. Организовано је и скупљање хуманитарне помоћи за жртве мајских поплава које су задесиле Србију и регион. Књиге, храна, одећа и хигијенски прибор прослеђени су Црвеном крста у Чачку.

У Одељењу и у изложбеним витринама испред одељења уприличено је у 2014. години неколико пригодних изложби: поводом Светског дана књиге отворена је изложба *Чудесна реч Вилијама Шекспира* (аутор Тијана Бежанић), посвећена 450-годишњици рођења писца, у јуну отворена је изложба посвећена Ани Ристовић, добитници *Дисове награде* (аутор Марија Радуловић) под називом *Путовање у средиште себе*. У септембру библиотекар саветник Милица Баковић припремила је изложбу поводом 150 година од смрти Вука Стефановића Караџића. Библиотекар Душица Брковић поставила је четири пригодне изложбе посвећене осамдесетогодишњици рођења песника Бранка Миљковића, 90-годишњици смрти Франца Кафке, 90-годишњици смрти песника Алексе Шантића, и in memoriam изложбу поводом смрти Добрице Ћосића (1921-2014). Књижничари Душица Цибралић, Милица Стовраг и библиотекарка Биљана Раичић приредиле су изложбу нових књига које је Библиотека набавила на Сајму књига у Београду, као и изложбу наслова које је Библиотека добила захваљујући откупу Министарства културе, а Биљана Раичић припремила је изложбу поводом смрти академика Предрага Палавестре и Миодрага Павловића. Биљана Раичић припремила је и водила књижевно вече о српској фантастици, учествовала на представљању 51. *Дисовог пролећа* у Зајечару на 29. Фестивалу младих песника, била је медијатор радионице за младе *Заједно против насиља* и *Дигитално насиље и млади*, које је водила Рада Каранац, саветника за развојно планирање у Министарству просвете, инспекторима МУП-а и чачанских професора.

Књижничари Душица Цибралић и Милица Стовраг и библиотекарки Биљана Раичић и Душица Брковић вршили су избор књига за набавку, одлагање публикација у депо и књиговезницу за прекоричавање, предлагале наслове за расход, редовно вршиле сређивање књижног фонда. Библиотекарки Душица Брковић и Биљана Раичић учествовале су у пропагирању нових наслова за читање, а Душица Брковић обучена је за рад у програму за обраду библиотечког материјала COBISS 3. Сва четири радника била су на обавезном стручном оспособљавању и посети Сајму књига како би се упознали са новим насловима и издавачком продукцијом.

ДЕЧИЈЕ ОДЕЉЕЊЕ

У Дечије одељење Градске библиотеке у 2014. години уписано је 2.243 чланова, од чега је 715 предшколаца, 1.372 основца и 150 корисника из других категорија. У току године евидентирно је 16.929 посета корисника који су позајмили 47.636 књига и сликовница на читање. Књижни фонд Дечјег одељења увећан је за 676 књига и 198 сликовница (укупно 874). Осим позајмљивања књига на читање у програмима Дечјег одељења (организоване посете, креативне радионице, изложбе, промоције...) учествовало је више од 2.000 предшколаца и основаца.

Делатност библиотеке не ограничава се само на позајмицу књига, већ се изражава и кроз пропаганду читања, обележавање важних датума из књижевне историје, рад у одељењу и ван њега. Национални дан књиге, 28. фебруар, Градска библиотека обележила је сусретом вршњака из града и сеоских школа: у галерији Народног музеја изведен је програм симболичног назива „Библиотека са осмехом“ у коме су представе за стотину другара из ОШ «Вук Караџић» и ОШ «Милица Павловић», као и за ученике школе у Рошцима, извели ђаци издвојеног одељења ОШ «Ратко Митровић» из Паковраћа и десет ученика шестог разреда ОШ „Татомир Анђелић“ из Мрчајеваца.

Светски Дан дечије књиге, 2. април, био је у знаку најмлађих. У сарадњи са васпитачима вртића "Мали капетан" и "Бамби", више од 100 малишана тог дана посетило је први пут Дечије одељење библиотеке и видело разноврсне књиге намењене деци. Библиотекари Дечјег одељења посетили су јаслене групе вртића "Бамби", где су се дружили са расположеним малишанима и показали им књиге намењене њиховом узрасту. Истог дана Библиотека је угостила три групе трогодишњака у пратњи васпитача и родитеља, а велики број њих је одмах бесплатно учлањен и позајмио прву књигу.

Гост чачанских основаца на 51. „Дисовом пролећу“ била је писац Лидија Николић, аутор награђиване збирке прича „Бувље хваталице“ и најновијег романа „Мамин дневник“, објављен у Чачку. На промоцији у Дому културе било је присутно 200 чачанских основаца, а у Дечијем одељењу организован је сусрет писца и чланова новинарске секције ОШ „Танаско Рајић“. Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ учествовала је и на манифестацији „Дану младих“ која је по четврти пут одржана у Градском парку у организацији НВО „Лифт“. Библиотека је представила најновије публикације за децу и младе и најавила креативне радионице Дечјег одељења „Лето у библиотеци 2014.“

Радници Дечјег одељења организовали су летњу радионицу "Лето у библиотеци", па је више од 500 најмлађих имало прилику да се, седму годину за редом, дружи, учи и креативно изражава током школског распуста и одмора. Почетак лета био је намењен радионици "Каменчићи за маштање" коју је водила ликовна уметница Сандра Шесто Ђекић. Две недеље 15 полазника шест радионичких дана израђивало је рамове за огледала која данас красе Библио кутак Градске библиотеке. У јулу и августу организовано је пет тематски различитих радионица за по две узрасне групе основци који су имали прилике да развијају еколошку свест шијући торбе за "еколошки базар", разговарају о пријатељству и креирају споменар досадашњих летњих дружења, читају и покажу своје скривене таленте. Децу су највише привукле литерарне радионице које је водила књижевница и библиотекар Оливера Недељковић. На радионицама "Свет од речи" и "Порука у боци" настале су песме и приче које су, заједно са осталим радовима, чиниле изложбу "Библиотечке маштарије". На велико интересовање полазника за ова дружења, Библиотека је одговорила адекватно – настављен је рад секције два пута месечно са 15 дечака и девојчица и формирана литерарна дружина.

Градска библиотека "Владислав Петковић Дис" је и ове године „Дечију недељу“ претворила у „Дечији октобар“, па је током месеца у програмима у Дечијем одељењу учествовало више од 600 предшколаца и основаца из шест вртића и пет школа из Чачка чиме

је настављена дугогодишња успешна сарадња Библиотеке са чачанским предшколским установама и основним школама.

Библиотекари Дечјег одељења Маријана Лазих и Ана Станојевић и Оливера Недељковић, виши библиотекар Завичајног одељења, учествовале су на Фестивалу хумора за децу, где су имали излагање посвећено раду са најмлађим корисницима. Библиотекар Ана Станојевић посетила је 28. октобра, са осталим колегама, Београдски сајам књига, и том приликом учествовала на промоцији манифестације „Дисово пролеће“ и издања Библиотеке.

Из бројне читалачке породице од преко 2.200 чланова Дечијег одељења у децембру награђено је дипломама и књигама девет најактивнијих предшколаца и основаца. Најбољим читаоцима награде је уручио писац Слободан Станишић, чије је гостовање организовано у сарадњи са ИК „Пчелица“, а са циљем да се промовише едиција "Деца читају српску историју", која је проглашена издавачким подухватом за младе на Међународном сајму књига у Београду.

РАД У ОГРАНЦИМА

У четири библиотечка огранка на селу учлањено је 1.207 корисника, који су прочитали 17.763 књиге и часописа (107 корисника више него у 2013). Услужено је 14.528 читалаца, а на располагању им је, осим актуелног књижног фонда, био и обновљен часопис за децу "Невен" који од прошле године Библиотека редовно набавља за сва одељења на терену. У огранцима су приређене пригодне свечаности на којима су награђени највреднији читаоци у 2013. години и организовани сусрети са дечјим писцима. Библиотечке услуге у огранцима осим одраслих мештана, користе предшколци и ученици матичних школа у Мрчајевцима, Заблаћу, Прељини и Пријевору, али и ђаци издвојених четвороразредних одељења ових школа. Годишња претплата је 300 динара, а за предшколце, прваке и одличне ђаке, као и лица старија од 65 година чланство је бесплатно. Градска библиотека развила је широку лепезу библиотечких услуга у огранцима, уз бесплатне чланске карте малишанима, васпитачима и учитељима, и организовање 200 креативних радионица, посета четвороразредним школама и ношење књига и сликовница. Квизови знања, читање бајки уз видео-презентације, сусрети са писцима, као и гостовања малишана из ових школа у огранцима, што је за многе од њих била прва посета библиотеци, још неки су од постицаја читалачких навика и настојања Библиотеке да деца на селу имају приближно исте услове одрастања и стицања знања као њихови вршњаци у граду.

Огранак у Мрчајевцима ради два дана у седмици (понедељак и четвртак), а 369 уписаних чланова прочитало је 3.908 књига и сликовница, и користили услуге Интернет клуба са два рачунара. У прошлој години фонд је обогаћен са 341 новом публикацијом, и часописом за децу "Невен". Библиотека је и током 2014. године остварила одличну сарадњу са предшколцима и васпитачима вртића "Звончица", који су редовни и вредни читаоци огранка. Такође је организовано гостовање Дејана Алексића, једног од најпознатијих савремених писаца за децу у ОШ "Татомир Анђелић" у Мрчајевцима (присуствовало 230 ученика нижих разреда и ђака из издвојених одељења из Катрге, Вујетинаца, Бечња, Доње Горевнице, Остре и Мојсиња). Осим ученика мрчајевачке школе услуге Библиотеке користе и ђаци из Катрге који су прошле године два пута колективно посетили Библиотеку.

У најмлађем огранку Библиотеке у Заблаћу (основан 2003) у 2014. години уписано је 434 корисника који су 7.525 посетили библиотеку. На располагању им је био актуелан фонд од око пет хиљада публикација обновљен са још 427 књига и сликовница. Уз коришћење два рачунара Интернет клуба, прочитано је 8.918 књига, сликовница и часописа. Заједно са ОШ "Владислав Петковић Дис" огранак у Заблаћу угостио је писца за децу Бошка Ломовића, 50 предшколаца из вртића "Пчелица" из Слатине, као и 40 предшколаца и ђака из издвојених одељења ОШ "Бранислав Петровић" из Качулица, Премеће и Жаочана. Блиска сарадња са основном школом на терену, чијих је више од половине ученика и просветних радника

уписано у огранку, огледа се у колективним посетама ученика свих разреда, одржавању часова матерњег језика у Библиотеци, препоручивању прочитаних књига вршњацима и бројним креативним радионицама. Књиге и сликовнице из огранка позајмљују се и ђацима и учитељима из издвојених одељења заблаћке школе у Рајцу, Горњој Жевици и Виљуши. Током маја и јуна библиотекарски су организовали посебан циклус од седам радионица на тему борбе против насиља и вршњачке толеранције за ученике шестог и седмог разреда. У огранку су сваког уторка организована дружења са предшколцима и васпитачима из вртића у Заблаћу, такмичења у читању сликовница, а ликовни радови настали на креативним радионицама са најмлађим члановима, награђени су на 26. Фестивалу хумора у Лазаревцу.

У огранку у Прељини у прошлој години уписано је 280 чланова који су прочитали 3.099 књига, сликовница и часописа. Књижни фонд је обновљен са 474 књиге, док је уносом фонда у електронски каталог расходовано због дотрајалости и неактуелности 577 публикација. Услужено је 3.057 корисника, организовани су квизови знања и креативне радионице са предшколским групама из вртића "Бубамара", са ученицима из продуженог боравка ОШ "Прељина", а настављена је и сарадња са учитељима и ђацима издвојених одељења у Ракови и Прислоници. С обзиром да огранак ради једном седмично, а дневна посета је до 200 корисника, на терен одлази два библиотекара како би одговорили свим захтевима корисника и организовали креативни рад са најмлађом популацијом.

Библиотечки огранак у Пријевору такође ради једном седмично (четвртком), а 124 уписана члана у прошлој години прочитала су 1.255 књига и сликовница. Огранак остварује одличну сарадњу са ОШ "Божо Томић" као и са издвојеним осморазредним одељењем у Рошцима, чији су ђаци чланови огранка. Предшколци вртића "Ђурђевак" из Пријевора такође су учлањени у библиотеку, а током године библиотекари су им били више пута у посети и у просторијама вртића организовали читање омиљених бајки уз видео-презентације, подстичући њихово интересовање за различите едукативне игре и за читање сликовница. Огранак и школа у Пријевору били су у 2014. години једна од станица путујућег песничког каравана "Стихобус", који је изведен у оквиру 51. "Дисовог пролећа". Гости пријеворске школе били су писци за децу Мирко С. Марковић и Милоје Радовић, док је приликом доделе награда најбољим читаоцима школу посетио песник Бошко Ломовић.

НАУЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Услуге Научног одељења у 2014. године користило је 4.043 лица, којима је у читаоници одељења издато 5.923 публикације из редовног фонда, легата Миливоја и Божидарке Филиповић и Старе и ретке књиге. Најчешћи корисници услуга овог одељења су студенти (1.540), затим ученици средњих школа (1.274), радници из других делатности (834), остали (339), ученици основних школа (36), радници у непосредној производњи (15) и земљорадници (2).

Највише су коришћене публикације из опште групе (1.218), затим друштвене науке (849), историја и географија (684), уметност (636), природне науке (601), примењене науке (533), домаћа књижевност (571), филозофија (345), страна књижевност (244) и религија (232). Научно одељење обogaћено је са 375 нових публикација које су континуирано смештане на полице скученог Научног одељења у коме се налази петнаестак места за кориснике услуга.

Захваљујући јединственом електронском каталогу COBIB.SR, информације о књижном фонду чачанске Библиотеке постале су јавно доступне, те је интензивирана међубиблиотечка позајмица и сарадња са другим библиотекама у Србији. У периоду јануар-децембар Библиотека је потраживала за кориснике 37 публикација и фотокопија књига које се не издају, највише из Народне библиотеке Србије (15 књига и 4 фотокопије), али и других јавних библиотека (Рума, Краљево, Крагујевац, Тител и др). Од чачанске библиотеке потраживано је 24 публикације, од којих су две послате у Бања Луку, а две позајмљене

истраживачима из Македоније. Књиге позајмљене међубиблиотечком разменом су углавном из научних области и референсна литература, али има и ретких књига из књижевности.

У Научном одељењу раде два радника са звањем библиотекар саветник: Милица Баковић и мр Маријана Матовић.

Милица Баковић је поводом 100-годишњице Великог рата за смедеревски књижевни часопис *Mons aureus*, приредила рад *Дис у Великом рату*, а у 20. броју *Гласа библиотеке* објавила је други део библиографије листа *Дисово пролеће : 1997-2014 – Дани поезије и пријатељства*. У септембру у Позајмном одељењу за одрасле читаоце поставила је изложбу књига *Дани европске баштине – Језик и писменост* и учествовала 21.октобра у програму који је Библиотека организовала за чачанске средњошколце о значају Вуковог дела, о чему је беседио проф. др Бошко Сувајцић. За *Књигу недеље* објавила је четири приказа: *Љуба Тадић : последња трака за књигу* Бранка Перића, *Анегдоте о српским писцима*, приредила Катарина Стојановић, *Баш свашта : сабрани списи* Душка Радовића, приредио Мирослав Максимовић, *Закон џунгле* Жан Мари Пелта.

У оквиру рубрике *Из завичајне баштине*, за *Чачанске новине*, писала је и објавила бројне приказе књига које су настанком, садржајем или ауторством везане за Чачак. Ти прикази углавном прате годишњице рођења или смрти знаменитих имена, али и значајне догађаје из завичајне баштине Чачка. Представљане су публикације и текстови о Милану М. Стојадиновићу, Милени Чубраковић, Даници Марковић, Душку Радовићу, Колу српских сестара, Војиславу Ј. Илићу Млађем, Стевану М. Луковићу - његовој породици и браћи, Љуби Тадићу, Степи Степановићу, Јакову-Јаши Продановићу, *Катрзи* Жике Миновића, *Трагедији једног народа* Бранислава Нушића, Владимиру Ж. Костину, Николи Зеги, Божидару-Божи Кнежевићу, Ђенералу Марку Ђ. Катанићу и његовом синовцу-пуковнику Михаилу Катанићу, Герхарду Геземану и Маги Магазиновић, Луки П.Војводићу, Синиши Пауновићу, као и Миливоју и Божидарки Филиповић.

Мр Маријана Матовић осим редовних стручних послова и услуга корисника, била је лектор и коректор издања Градске библиотеке и аутор бројних радова. За 45 број часописа „Дисово пролеће“ написала је два рада: „Споменица јунацима изгинулим у Првом светском рату“ и „Је ли заплакао Олимп“ о трагичној судбини песника Милутина Бојића. У 20. броју „Гласа библиотеке“ објавила је рад „Културна дипломатија и библиотеке“, сарађивала је у „Чачанским новинама“ и написала шест приказа књига. Поводом Светског дана књиге припремила је изложбу „Завештање за вечност“ представљајући стару и ретку грађу из легата Филиповића, а изложбу је отворила Станислава Пак, саветник председника Томислава Николића. Маријана Матовић написала је рецензију за књигу „Краљев библиотекар“ Слободана Радовића и резиме, учествовала је на промоцијама књиге у Чачку и Ужицу. Сарађивала је и са Колом српских сестара и црквом Светог Вазнесења где је припремила изложбу о владици Николају Велимировићу. Члан је редакције стурчног часописа „Глас библиотеке“, а у COBIS базу унела је 443 записа.

ОДЕЉЕЊА ЗА ЧАСОПИСЕ И ЛИСТОВЕ

У фонду Одељења часописа и листова Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ налази се 423 наслова часописа и укупно 20 наслова новина. Инвентарисано је 3.836 годишта часописа и 453 годишта новина. У току календарске 2014. године набављено је укупно 78 наслова часописа и 14 наслова дневних, недељних и месечних листова. Инвентарисано је 53 годишта часописа (инв. бр. 3782-3835) и 42 годишта новина (инв. бр. 412-453). Куповином је набављено 11 годишта (46 свески), поклоном је добијено 26 годишта (61 свеска), разменом 15 годишта (38 свески) часописа, а два наслова су сопствена издања (свеска 20 *Гласа библиотеке* и лист *Дисово пролеће*). Одељење је 10. септембра добило велики поклон од Народне библиотеке Србије у виду 38 годишта новинских издања у оквиру којих 12 годишта дневног листа *Политика* (25 томова) и 26 годишта недељника *Нин* (37 томова) чиме су попуњени минуси у фонду.

Фонд је обогаћен са четири нова наслова часописа: *Трибина библиотеке САНУ* (Београд), *Банатски алманах* (Темишвар), *Књижевни живот* (Темишвар) и *Балканиа* (Београд). Редовно се набавља и дечји часопис *Невен* (Нови Сад) који је на располагању најмлађем узрасту у Дечјем одељењу и огранцима у Заблаћу, Мрчајевцима, Прељини и Пријевору. За читаоницу је набављано укупно 14 наслова дневних, недељних и месечних листова и то: 5 наслова дневне штампе (*Блиц*, *Вечерње новости*, *Данас*, *Политика*, *Спорт*), 8 наслова недељне или двонедељне штампе (*Базар*, *Време*, *Политикин забавник*, *Печат*, *Нин*, *Илустрована Политика*, *Чачански глас*, *Чачанске новине*) и 1 наслов месечне штампе (*Република*). Кориче се и трајно чувају *Политика*, *Спорт* и *Нин*, а у Завичајном одељењу „Чачански глас“, „Чачанске новине“ и „Таковске новине“.

Одељење је посетило 4.104 корисника што је 220 корисника више него претходне године. Издато је укупно 15.750 примерака дневне и недељне штампе и 261 свеска часописа - 66 серијских публикација је више коришћено него у 2013. години.

Набавку, физичку и каталожку обраду серијских публикација врше два стручна радника: библиотекар Мирко Дрманац и књижничар Љубиша Ћирковић. Библиотекар Мирко Дрманац је у току 2014. године похранио 523 записа серијских публикација Завичајног одељења у базу COBISS, чиме је обрада тог дела Завичајног фонда завршена и уједно видљива корисницима преко интернета. Посебно је значајан унос 76 годишта *Чачанског гласа* који излази од 1932. године. Унос фонда серијских публикација Завичајног одељења у систем COBISS одвијао се упоредо са физичким сређивањем завичајне периодике у сарадњи са Оливером Недељковић и Тамаром Јанковић. У 2015. години наставиће се са обрадом фонда Одељења периодике, као и серијских публикација које се налазе у оквиру легата Миливоја и Божидарке Филиповић. Мирко Дрманац је на основу података из електронске базе припремио две библиографије, Данице Оташевић и лауреата 51. „Дисовог пролећа“ Ане Ристовић, био је техничка подршка у реализацији циклуса филмова „Токови сећања“ који је приказиван од марта до маја 2014. године. У склопу активности везаних за обележавање почетка Првог светског рата одржао је предавање поводом годишњице рођења војводе Степе Степановића и приредио рад „Др Драгомир Иконић - мисионар српских изгнаника у Великом рату“ за 20. број *Гласа библиотеке*. Такође је снимао камером активности Библиотеке, архивирао, вршио монтажу и припремао видео-материјал за сајт Библиотеке и остале видео презентације. Учествовао је у градским културним пројектима, компоновао је и продуцирао музику за дечју позоришну адаптацију новеле „Кирија“ Бранислава Нушића у режији Милутина Јевђенијевића која је премијерно приказана у чачанском Дому културе.

Књижничар Љубиша Ћирковић (запослен на одређено време) је у току године уз редовне активности у читаоници за дневну штампу, архивирао прес-клипинг новинских прилога за Завичајно одељење, дигитализовао аудио-визуелну грађу из архива ТВ „Галаксија“ и „ТВ Чачак“. Ћирковић је дизајнирао штампани рекламни материјал (позивнице, плакате, рекламне спотове и др), видео презентације и учествовао у реализацији књижевних програма Библиотеке. Коаутор је рада о заштити визуелне завичајне грађе изложеном на стручном скупу БИБЛИО-нет у Новом Саду.

ЦЕНТАР ЗА ДИГИТАЛИЗАЦИЈУ

Широку лепезу активности Центара за дигитализацију у 2014. години обављали су стално запослени на овим пословима библиотекари Богдан Трифуновић и Александар Вукајловић, Љубиша Ћирковић део радног времена посвећује дигитализацији аудио-видео грађе, а повремено помоћ пружају на скенирању и уносу кључних речи Владимир Симић, Марија Радуловић, Душица Брковић и други.

Библиотечки Центар располаже са: 3 десктоп рачунара, 2 сервера (један купљен у 2014), 3 лаптоп рачунара, 4 скенера (три А3 и један А4 скенер, у 2014. купљен један А4 скенер), 3 дигитална фотоапарата (у 2014. купљен један фотоапарат), 2 екстерна хард диска и

3 система за складиштење (купљен један у 2014), 1 пројектор са пројекционим платном, 1 диктафон, 1 ДВД рекордер, 1 телевизор, 2 ВХС плејера. У 2014. години купљена су и два хард диска великог капацитета за потребе повећања простора за чување дигитализоване грађе.

Центар је наставио да прикупља и чува аудио-видео грађу завичајног фонда на ВХС касетама, аудио тракама, компакт и ДВД дисковима. Приновљено је 35 компакт дискова и две видео касете завичајне грађе. Из фонда Завичајног одељења издвојена је рачунарско-информатичка литература и измештена у друге просторије, а на полице проширен фонд завичајне грађе. Услед нередовног рада веб сервера који су у 2014. години због недовољно средстава одржавали сами радници Центра, смањена је због честих прекида посета веб сајту установе. Рекордна посета у 2013. години од 129.370 приступа пала је на 108.752, што је смањење од 20.6 процената. Поучени овим негативним искуством веб сервер је поново изнајмљен код проверених провајдера и тако је стабилизован сајт, а тиме и омогућен континуирани приступ корисницима свим електронским адресама Градске библиотеке.

Страницу Библиотеке на Facebook-у следило је 2.193 особе (1.687 у 2013, повећање за 506 у 2014), док су видео снимци на YouTube каналу прегледани 16.176 у 2014 (укупна гледаност до краја 2014. године је 38.015). У протеклој години објављено је 11 снимака на каналу. Профил Библиотеке на друштвеној мрежи Твитер пратило је 372 корисника од чега је 95 нових. У 2014. години скенирано је и дигитализовано укупно 11.898 страница грађе. У Дигиталну библиотеку су постављена сва годишта „Чачанског гласа“ (закључно до 2000. године), док је у току унос кључних речи за претрагу годишта за период 1980-1985. Највише је скенирано страница прес клипинга (4.396), новина (3.720) и фотографија (793), док је током трајања акције „Мобилизација сећања“ у једном дану (12. децембра 2014) дигитализовано 2.200 страница грађе која је након тога обрађена, унета на портал Европеана и сачувана у оквиру Дигиталне библиотеке. Од формирања Центра за дигитализацију укупно је дигитализовано 196.941 страница грађе која се чува у дигиталном облику на уређајима Центра. Од тог броја корисницима на интернету доступно је 68.861 страница или око једне трећине дигитализоване грађе. Поред тога корисници на интернету могу да прегледају и користе 40 аудио и видео снимака из завичајне баштине.

Целокупна дигитална грађа смештена је на серверу и сторицу у Центру, док се резервне копије чувају на 440 ДВД диска (скенирана грађа), односно на преко 600 дискова аудио-видео грађе и више терабајта података на хард дисковима које одржава Центар. Управљање овом разноликом грађом која се чува на више медија, њена организација и дугорочна заштита захтева константно улагање у људске и материјалне ресурсе.

Настављен је рад и на дигитализацији аудио-видео грађе са медија (касета) који немају више техничку подршку, па је Љубиша Ћирковић дигитализовао 180 касета (5 Библиотеке, 145 ТВ „Чачак“, 1 ТВ „Галаксија“, 29 из разних извора) са око 396 сати материјала. Процес дигитализације архиве ТВ „Галаксија“ приводи се крају и очекује се његово окончање у 2015. години. Архива ТВ „Чачак“ такође је у највећој мери дигитализована, осим грађе која је стигла на компакт и ДВД дисковима, а која се чува у том облику у Библиотеци. Дигитализација и чување ове две аудио-видео архиве, заједно са делом архиве Радио Чачка и грађом добијеном од појединаца, могу се убројати у значајнија достигнућа Центра за дигитализацију и Библиотеке на пољу заштите завичајне баштине у протеклој деценији, а што још није почела да ради ниједна јавна библиотека. Дигитализована аудио-видео грађе равноправни је библиотечки материјал са књигама и периодиком и од непроцењивог је значаја за културу.

Радници Центра су учествовали у изради неколико пројеката за Министарство културе (за савремено стваралаштво, културно наслеђе, матичну службу), били су ангажовани и на пословима одржавања информационог система у Библиотеци, обезбеђивали функционисање целокупне техничке опреме установе, одржавању библиотечког система и администрацији локалне мреже, као и на одржавању веб сервера. Уз послове на дигитализација грађе и њено чување, радници Центра били су ангажовани на припреми

текстова за издања Градске библиотеке, учествовали у раду редакције „Глас библиотеке“ и припремама за објављивање 20. броја часописа. Богдан Трифуновић је у 2014. години поставио нову верзију „Завичајног албума“ на интернет, под називом „Завичајне колекције“, користећи најсавременију технологију за дигиталне колекције. Резултати прве фазе овог рада, колекција „Чачани у Великом рату“, промовисани су суграђанима у септембру јавним приказивањем завичајног материјала.

Центар је био активан и на пружању разних видова техничко-информационе подршке запосленима Градске библиотеке при реализацији програма, нарочито за организацију и реализацију 51. „Дисовог пролећа“, објављивање публикација, обезбеђивање грађе, скенирање грађе, фотографисање и снимање програма, решавање проблема насталих приликом коришћења рачунара и друге опреме. Градска библиотека изабрана је од Европеане да спроведе програм „Мобилизација сећања“, који је у Србији одржан у само три града - Београду, Новом Саду и Чачку. Захваљујући доброј припреми и организацији прикупљена је изузетна материјална и нематеријална грађа из породичних успомена на Први светски рат из читавог Моравичког округа и Пожеге. У Библиотеку је дошло са успоменама предака око 60 потомака, материјал је на лицу места дигитализован, а забележене су и аудио приче. У рекордном року дневници, фотографије, документа, одређа, записи, дигитализовани су и постављени на портал Европеана 1914-1918. Програм „Мобилизација сећања“ реализован је уз сарадњу десетак колега из Библиотеке, ангажовањем троје студената-волонтера са Техничког факултета, а за вредан материјал се ишло код замљака Љубише Глишића у Обреновац, а на поверење је стизао и поштом из Прилика и Ивањице.

Центар је укључен и у пројекат заштите старе и ретке књиге у Библиотеци и Моравичком округу, па је остварена сарадња са стручњацима Одељења конзервације старе и ретке грађе из НБС.

Богдан Трифуновић реализовао је трећи конкурс и изложбу Дигиталне фотографије под називом „Мој свет“, на којој је представљено 58 фотографија 44 ученика основних и средњих школа Моравичког округа. У име Библиотеке Трифуновић је конкурисао за акредитоване семинаре из библиотечно-информационе делатности НБС са пројектом семинара „Шта после скенирања?“, који је стручна комисија прихватила и уврстила у програм акредитованих семинара у 2015. години. Богдан Трифуновић и Љубиша Ћирковић учествовали су на годишњем научно-стручном скупу „Библионет“ у Новом Саду (организација Заједнице матичних библиотека Србије и Градске библиотеке Нови Сад) са радом „Дигитализација и дигитална заштита аудио-визуелне грађе у Градској библиотеци Чачак“, који је објављен у Зборнику радова са скупа. Уместо презентације урађен је видео филм „Дигитализација аудио-видео грађе“, који је објављен и на интернету. Богдан Трифуновић био је учесник више дебата и скупова о дигитализацији у Народној библиотеци Србије и Библиотеци града Београда.

Библиотекар Александар Вукајловић био је предавач на акредитованим семинарима под називом „Јачање компетенције школских библиотекара и запослених у образовању за коришћење ресурса школске библиотеке“ одржаним у Чачку и Ваљеву и организацији Регионалног центра за професионални развој запослених у образовању – Чачак.

Богдан Трифуновић објавио је стручни рад у панчевачком часопису „Читалиште“ (о пројектима дигитализације у Србији), коаутор је приручника за школске библиотекаре (објављивање се очекује у 2015. години) са прилозима о коришћењу савремених технологија за унапређење рада школске библиотеке и речника појмова из библиотечно-информационе делатности, а члан је и редакције стручног часописа „Глас библиотеке“.

51. ДИСОВО ПРОЛЕЋЕ И ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Традиционална манифестација „Дисово пролеће“ одржана је у отежаним условима због смањеног буџета, али и елементарних непогода и поплава које су захватиле целу земљу и чачански крај, па су свечаности уместо 23. маја одгођене и Дисова награда лауреату Ани

Ристовић додељена тек 26. јуна. Буџет града финансирао је 51. „Дисово пролеће“ са 706.904 динара, од Министарства културе добијено је 330.000 динара и Чачанске банке а. д. 20.000 динара. Новчани део награде смањен је са 250.000 на 150.000 (нето износ) динара, а манифестација која је почела 10. марта саопштавањем одлуке о добитнику награде, а завршила се у јуну, имала је свој непланирани, али успешан, наставак у августу у Темишвару на 21. Данима Преображења Срба у Румунији и у октобру на 59. Међународном сајму књига у Београду. На свом првом учешћу на Сајму, Градска библиотека се представила са изложбом „Педесет Дисових пролећа у Чачку“ и промоцијом књига добитника Дисове награде Ане Ристовић и награде „Млади Дис“ Јане Алексић.

Свечаности у част песника Владислава Петковића Диса и савремене поезије започео је академик Матија Бећковић књижевном вечери под називом „Ђераћемо се још“, а потом је са неколико књижевних вечери обележен век од почетка Великог рата у коме је и Дис учествовао и трагично страдао (вече Радоја Јанковића, Диса и Милутина Бојића). Одржано је вече епске фантастике где је представљено стваралаштво Чачанина Александра Тошића, као и гостовање Библиотеке и промоција манифестације у Нишу и Зајечару. За најмлађе побринули су се писци Дејан Алексић, Лидија Николић, Мирко С.Марковић и Милоје Радовић, а путујући караван „Стихобус“ посетио је школе у Горњој Горевици, Пријевору, Трбушанима и ОШ „Танаско Рајић“. Средњошколци су са професором Аном Ранђић извели музичко-поетску представу „Рукописи не горе“. Завршни програм манифестације пред Дисовим спомеником и додела Дисове награде одржани су истог дана. Учествовали су лауреати Ана Ристовић, Јана Алексић, књижевни критичари Саша Радојчић и Марјан Чакаревић, песници Енес Халиловић и Милош Петковић, драмска уметница Драгана Милошевић, бенд „Илијада“ из Обреновца и др. Дисове свечаности употпуњене су ликовном изложбом 18. Пролећни анале у организацији Дома културе, конкурсима за литерерне радове ученика основних и средњих школа Моравичког округа, конкурсом за есеј о Дисовом стваралаштву где су додељене друга и трећа награда и конкурсом за дигиталну фотографију. Лирски сусрети Ђака и изложба дигиталне фотоградије због поплава које су захватиле Чачак и шири регион одржани су истог дана у Дому културе. Књижевне вечери и промоције биле су веома посећене (вече Матије Бећковића окупило је око 500 суграђана), а интернализација манифестације и њено представљање на Сајму књига нова је потврда квалитета.

Педесет прво „Дисово пролеће“ обележиле су и сталне публикације: књига изабраних песама „Нешто светли“ Ане Ристовић, 45. број часописа „Дисво пролеће“, каталог за изложбу „Путовање у средиште себе“ аутора Марије Радуловић и књига добитнице награде „Млади Дис“ Јане Алексић „Топоа камен“. Уметнички директор манифестације и уредник програма и свих издања била је Даница Оташевић.

На представљању манифестације „Дисово пролеће“ у Румунији учествовали су Даница Оташевић, Марија Радуловић и Владимир Симић, као и Мина Матијашевић, извођач етно музике. Манифестацију која је започела у конзулату Србије у Темишвару отворио је конзул Лазара Матијевића, а потом су свечаности настављене у Владичанском двору где је отворена изложба о животу песника Владислава Петковића Диса и представљена манифестација „Дисово пролеће“ о којој је говорила Даница Оташевић, а текстове казивала Марија Радуловић. Дани Срба у расејању настављени су у Белобрешкој, Соколовцу и манастиру Базјаш, задужбини Светог Саве из 12 века. На овој значајној културној смотри Срба у Румунији Градска библиотерка промовисала је стваралаштво песника Диса и успоставила сарадњу са припадницима нашег народа у расејању што представља нови вид ангажовања установе.

Нова страница у историји Градске библиотеке је и прво учешће у званичном програму 59.Међународног сајма књига у Београду, који је одржан од 26. октобра до 2. новембра.Том приликом отворена је изложба посвећена полувековној традицији ове манифестације и у Хали 1. представљени лауреати Ана Ристовић и Јана Алексић. Делатност Градске библиотеке и њену издавачку делатност промовисали су: Даница Оташевић, Драгана

Милошевић, Славко Белестлин, новинар, и Зоран Бранковић, кантаутор. Оба наступа, упркос великом броју сајамских изложби и промоција, били су веома посећени и запажени.

Културну мисију Градска библиотека сваке године започиње у фебруару изложбом „Штампана реч“ и промоцијама завичајних стваралаца. Уз представљање издавачке продукције чачанских издавача, Библиотека двема наградама подстиче издаваштво и завичајно наслеђе. Награду за дизајна „Исаило А.Петровић“ добио је Зоран Јуреш за графичко уређење књиге сабраних песама Владислава Петковића Диса „Са заклопљеним очима“ у издању Градске библиотеке, а награду „Даница Марковић“ за издавачки подухват чачански издавач „Пчелица“ за допринос неговању књижевности за децу. У току трајања изложбе промовисана је књига „Кућа са плавим прозорима“ Драгице Стефановић, одржано вече завичајних песника и програм за основце. За младу популацију одржано је приказивање серије од 10 филмова, као и две едукативне радионице о облицима насиља.

Захваљујући средствима Министарства културе добијеним кроз више пројеката, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ је објавила у другој половини 2014. године књигу „Топео камен“ Јане Алексић, лауреата награде „Млади Дис“, двадесети број часописа „Глас библиотеке“ и књигу „Краљев библиотекар“ Слободана Радовића. Штампанем књиге „Краљев библиотекар“ исправљен је национални и завичајни грех према Добросаву Ружићу (1854-1918), Чачанину, једном од истакнутих културних и друштвених радника с краја 19. и почетка 20. века. Књига је изашла поводом 160 година од рођења Добросаву Ружића, писца, сенатора, народног посланика, министра просвете, председника одбора за изградњу цркве на Опленцу као и спасиоца рукописне књиге из 12. века Мирослављево јеванђеље, и обележавања 100 година од почетка Првог светског рата. Књига је промовисана у Чачку поводом обележавања Дана града, а представљена је и у Ужицу, другом Ружићевом завичају. Јубиларни, 20 број, стручног часописа „Глас библиотеке“, изашао је на 370 страна и са 18 радова библиотекарских из шест највећих библиотека у земљи, а осам текстова потписују библиотекарски Градске библиотеке. Припремљен је за штампу и приручник „Од осмеха до рачунара“ намењен школским библиотекарима као незаобилазан уџбеник за рад.

Из средстава буџета локалне заједнице објављена је биобиблиографија „Нађени одзиви Драгослава Грбића“, аутора Марије Орбовић. Ова публикација штампана је као 18 књига у едицији „Завичајна библиографија“, а поводом три деценије од смрти Драгослава Грбића (1926-1983), једног од значајних књижевника прве послератне генерације стваралаца рођених у Чачку. За потребе пројекта „Рачунари говоре“ штампан је водич за слепа и слабовида лица са упутствима о коришћењу компјутера и програма за особе са инвектитетом. Обимнију издавачку продукцију Градска библиотека имала је захваљујући средствима од пројеката Министарства културе, па је у 2014. години штампано четири књиге, два часописа, један каталог, припремљен приручник за школске библиотекарске као и водич за слепа и слабовиде. Уредник публикација којима је обогаћено српско и локално наслеђе била је Даница Оташевић, директор установе и манифестације „Дисово пролеће“.

КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДЕЛАТНОСТ

Културно-просветни рад Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ поред мноштва књижевних програма намењених одраслима и деци, изложби, две манифестације - „Штампана реч“ и 51. „Дисово пролеће“ - семинара итд. био је у 2014. години усмерен ка популацији чачанских средњошколаца. Истраживање спроведено крајем 2013. године на око 800 испитаника (ученици друге и треће године свих чачанских средњих школа), о томе шта би тинејџери желели, тј. који су то програми који њих занимају, а Библиотека може да им пружи, показало је да млади желе филм, радионице, трибине. Узевши резултате истраживања као полазну тачку, Библиотека је организовала пројекције филмова, радионице, више јавних часова у сарадњи са средњошколским професорима и књижевно вече у оквиру Дисових свечаности што је довело до повећања броја корисника међу тинејџерском популацијом.

Анкету су спровеле библиотекар Марија Радуловић и Биљана Раичић, а о тинејџерима и њиховим потребама на основу овог искуства Марија Радуловић написала је стручни рад који је објављен у 20. броју „Гласа библиотеке“.

Једна од тема за коју су млади Чачани показали интересовање јесте (не)насиље међу средњошколцима, па је Библиотека током зимског распуста организовала две радионице: „Заједно против насиља“ и „Дигитални медији и млади“. Живом речју, интерактивном комуникацијом са социолозима, психолозима и инспекторима МУП-а полазници ових радионица су постали едукатори у својим срединама, а на њихову иницијативу радионице су поновљене и у неколико чачанских средњих школа. Овај рад у чачанској Библиотеци је запажен и од стране организације „Уницеф“ у Србији, тј. ментора програма „Школа без насиља“ који су вест објавили на свом сајту.

И поред недостатка простора и недовољног броја запослених реализован је двомесечни циклус филмова под називом „Токови сећања“. Приказано је девет филмских класика: *Фаренхајт 451*, *Браћа Грим*, *Бразил*, *Змијско јаје*, *Европа*, *Кратки филм о убијању*, *Магбет*, *Паклена поморанџа* и *1984*.

Тинејџерима су била посвећена и два јавна часа: „Вампири у српској реалистичкој књижевности и међу нама“ (одржала Ана Ранђић, Гимназија) и „Легенда о Великом инквизитору: виђење светске историје очима руског књижевника и мислиоца Ф.М. Достојевског“ (предавање одржао Слободан Николић, Гимназија). У оквиру 51. „Дисовог пролећа за младе“ одржано је музичко-поетско вече „Рукописи не горе“ у коме су учествовали талентовани ученици чачанских средњих школа. Вече за памћење са преко 30 учесника на сцени припремила је уз техничку помоћ библиотекара професор Ана Ранђић.

За ученике и студенте Регионалног центра за таленте у Чачку одржано је предавање „Знање за све“ на коме су представљена најновија сазнања и препоруке из области доживотног учења које данас путем интернета бесплатно нуде престижни светски универзитети и институти (заједнички програм Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ из Београда и Градске библиотеке).

Библиотека је учествовала на „Дану младих“, организовала трећи „Стихобус“, бројне креативне радионице и изложбу „Библиотечке маштарије“, гостовала у школама, другим градовима, учествовала са програмима за младе на фестивалима у Зајечару и Лазаревцу. Резултат је више од 500 нових чланова библиотеке. Координатор програма за младе Марија Радуловић учествовала је на промоцијама „Дисовог пролећа“ у Нишу и Темишвару, а аутор је и изложбе и каталога „Путовање у средиште себе“ који су посвећени стваралаштву лауреата Дисово награде Ани Ристовић.

ДИРЕКТОР

Директор установе осим што се старао о спровођењу одлука Управног одбора, реализацији планова, законитости у раду и струци, унапређењу библиотечко-информационе делатности на подручју матичности и другим повереним пословима од Републике, обављао је и поверене послове од оснивача: функција уметничког директора манифестације „Дисово пролеће“, главни и одговорни уредник свих штампаних публикација и сајта Градске библиотеке. Осим тога директор се бавио менаџерским пословима, учествовао у изради више пројеката („Краљев библиотекар“, „51. Дисово пролеће“ и др) који су добили подршку Министарства културе чиме је знатно побољшана финансијска ситуацију установе, омогућено проширење услуга и објављивање више публикација. Ангажовањем директора Градска библиотека позвана је на Међународне Дане Преображења Срба у Темишвар и да учествује у званичном програму на 59. Сајму књига у Београду где се установа представила изложбом о Дисовим пролећима и промоцијом издавачке делатности. Осим гостовања у Зајечару, Београду и Нишу, Градска библиотека остварила је у 2014. важну сарадњу са нашом дијаспором у Румунији у Мађарској и први пут учествовала у програму Београдског сајма

књига што је још једно у низу промовисања Чачка као културног средишта и завичајне баштине.

Средства буџета града и других извора финансирања наменски су трошена уз спровођење поступака јавне набавке мале вредности за куповину књига и штампу (спроведено 12 јавних набавки). Обезбеђено је стручно усавршавање запослених присуством на више акредитованих семинара, а два је организовала сама Библиотека за школске библиотекарe и запослене у општинским библиотекама Округа. Директор је учествовао на промоцијама манифестације „Дисово пролеће“ у Темишвару, Белобрешкој и Базјашу (Румунија), на Филозофском факултету у Нишу, Српском књижевном друштву и Сајму књига у Београду, на представљању књиге „Краљев библиотекар“ у Чачку и Ужицу, књижевним вечерима „Дани и године Радоја Јанковића“ и др. У јубиларном броју „Гласа библиотеке“ потписује два рада (уводни текст „Уз двадесети број“ и Извештај о раду установе), а у 45. броју „Дисовог пролећа“ интервју са лауреатом Аном Ристовић, текстове „Два Чачанина и Нушић“, „Кроио историју па заборављен“ и „Драгоцен поклон Дису-Петер Хандке“, као и пет приказа за „Књигу недеље“ и већину текстова за сајт Библиотеке. Такође је организовао припрему рукописа за приручник за школске библиотекарe где је написао уводни текст.

Директор се старао са сарадницима о добром маркетингу установе, презентацији рада и издавачке продукције, заштити културних добара, унапређењу рада са децом и младима и омогућавање нових услуга за особе са посебним потребама. Градска библиотека је донацијом од око 900 књига помогла поплављене библиотеке у Републици Српској, а радници Библиотеке лично су учествовали у заштити угрожених објеката од мајских поплава, помагали приликом процене штете од елементарних непогода и раду инспекција на терену, као и на прикупљању помоћи у храни и средствима за хигијену. Истовремено са бригом о извршењу пројеката, планова рада и програма, директор је настојао да се запослени стручно усавршавају, присуствују бројним семинарима, прате нове тенденције у струци и технолошке иновације, објављују стручне радове и афирмишу установу. Директор је учествовао на саветовању у палати „Србија“ о пројектима Европске уније и улагањима у културу, у реализацији програма „Мобилизација сећања“, прикупљању завичајне грађе и унапређењу струке на терену. Члан је Заједнице матичних библиотека.

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Сви стручни радници у Градској библиотеци у Чачку испунили су обавезу стручног усавршавања предвиђену чл. 49 *Закона о библиотечко-информационој делатности (Сл. гласник РС, 52/11)* и чл. 2 *Правилника о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности (Сл. гласник РС, 18/13)*, и током 2014. године похађали више акредитованих семинара:

1. *Матичне функције у новим законским прописима*, 11. март 2014. у Народној библиотеци Србије. Предавачи: Владимир Шекуларац, Бојана Вукотић, Марина Митрић и Ивана Тодоровић (похађала Дубравка Илић).
2. *Развојна библиотерапија као вид промовисања креативног читања у библиотеци*, 28. март 2014. у Градској библиотеци у Чачку, предавач Јелена Митровић (80 полазника). Семинар су похађали: Маријана Матовић, Снежана Планић, Душица Цибралић, Душица Брковић, Маријана Лазић, Ана Станојевић, Биљана Раичић, Марија Радуловић, Бранислава Видојевић, Дубравка Илић, Мирко Дрманац, Александар Вукајловић и Владимир Симић из чачанске библиотеке, девет библиотекара из општинске библиотеке из Горњег Милановца, три из Ивањице, четири из Гуче, и 47 школских библиотекара и просветних радника из основних и средњих школа чачанске општине.
3. *Оснивање и вођење завичајних фондова*, 17. април 2014. у Народној библиотеци Србије. Предавач др Дејан Вукићевић (похађала Тијана Мутаџић)

Александровић, Славен Попара, Јасмина Трифунац и др Дејан Вукићевић (пратила Тамара Јанковић).

5. *Заштита старе и ретке библиотечке грађе*, 14. мај 2014. у Народној библиотеци Србије. Предавачи: др Оливера Стефановић, др Нада Мирков Богдановић, Жељко Младићевић, Катарина Коцић и Драгана Перуничкић (присуствовала Дубравка Илић).

6. *Упознајте се са виртуелним светом рачунара-информатичко отисмењавање*, 19. септембар 2014. у Градској библиотеци у Чачку. Предавачи: Беба Станковић, Татјана Јовановић Негоицић и Рената Минић. Полазници семинара из чачанске Библиотеке били су: Даница Оташевић, Милица Баковић, Оливера Недељковић, Наташа Поповић, Милица Стовраг, Тијана Мутавцић, Богдан Трифуновић и Љубиша Ћирковић, као и 15 школских библиотекара из ивањичке и чачанске општине.

ЗАКЉУЧАК

Сви релевантни показатељи сведоче о још једној успешној години у раду Градске библиотеке. Планиране активности у потпуности су реализоване, а остварен је и искорак у сарадњи са дијаспором и наступ на Сајму књига где је промовисана завичајна баштина и делатност установе као репрезента града Чачка. Укључивање чачанске библиотеке у пројекат „Мобилизација сећања“ где је учествовало још само две библиотеке – Библиотека града Београда и Новог Сада - међународна је потврда достигнућа Градске библиотеке на пољу дигитализације. Укључивање 2.200 страница сведочења и докумената о Првом светском рату са подручја Моравичког округа на сајт Европеане, доказ је жртва које је српски народ дао и пример чувања успомена на претке које су на овај начин постале видљиве и за истраживаче доступне. Повећање чланства за 566 корисника, број издатих књига и периодичних публикација сведоче о залагању запослених, а то је констатовано и у извештају о надзору Народне библиотеке Србије обављеном 1. октобра 2014. године. Све што је било у њеној надлежности, Градска библиотека је унапредила и свуда померила границе, подигла ниво културне понуде и побољшала живот у локалној заједници. Финансирањем израде Главног пројекта за адаптацију, доградњу и реконструкцију бившег Дома војске за потребе Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“, град је показао добре намере да се вишедеценијски проблем простора ове установе реши, али су катастрофалне поплаве и последице које су остале преусмерила како локални буџет тако и републички у друге намене.

У извештају о инвестицији и у 2015. години алармантно је и буди неспокој.

Према величини града и фонду књига, чачанска библиотека „има најнеповољније просторне услове у групи матичних јавних библиотека“ констатовано је у Извештају Народне библиотеке Србије, а такође је „јасно уочљиво знатно заостајање у броју стручних радника“ где би према стандардима требало да их буде 10 више (сада 22). Све сложенији захтеви који се постављају развојем библиотечко-информационе делатности и другим повереним функцијама (аутоматизација, дигитализација, израда библиографија, културно-просветна мисија, издаваштво, заштита грађе), траже стручне раднике и професионалце, „па је даље кадровско јачање Библиотеке неопходно континуирано разрешити сагласно развоју мреже огранака на територији града Чачка“, истиче се у Извештају НБС. Решење ових проблема (простор, број запослених) је бити ил не бити за будућност Градске библиотеке, а то не зависи од запослених у њој, већ од оснивача и државе. Резултати на унапређењу локалне средине и промоцији града које даје Библиотека треба да обавежу и другу страну да коначно реши овај Гордијев чвор.

Чачак, 6. април 2015.

Извештај сачинила
Даница Оташевић, директор

